

Gueorgui Gospodínov (Bulgària, 1968) és un dels autors més importants de la literatura búlgara i europea de l'actualitat. Les seves obres s'han traduït a una trentena d'idiomes i ha guanyat nombrosos premis nacionals i internacionals, entre els quals destaquen el Premi Nacional de Literatura Novella Búlgara de l'Any 2013, el Premi Ciutat de Sofia de Literatura 2012 i el premi del PEN americà de traducció el 2016. La seva segona novel·la, *Fizika na tagata* ('Física de la tristesa'), va esgotar la primera edició en un sol dia i es va convertir en el llibre més venut de la dècada a Bulgària. Amb *El refugi del temps* (Periscopi, 2024) va guanyar el Premi Strega Europeu 2021 i el Premi Booker Internacional 2023.

Marc Casals (Girona, 1980) és llicenciat en traducció i interpretació per la Universitat Pompeu Fabra. Des de l'any 2005 està establert als Balcans, gairebé dues dècades repartides entre Bulgària, Bòsnia, Croàcia i Eslovènia, on viu actualment. Tradueix del búlgar i del BCMS (bosnià/croat/montenegrí/serbi) i escriu sobre història, política i cultura balcàniques a diversos mitjans. És autor de *La piedra permanece: Historias de Bosnia-Herzegovina* (Libros del K. O., 2021).

Olga Tokarczuk – «Gueorgui Gospodínov és únic. Ningú pot combinar el concepte de la intriga, aquesta imaginació meravellosa i una tècnica d'escriptura amb la perfecció amb què ho fa ell.»

Dave Eggers – «Un dels narradors més fascinants d'Europa.»

Camilla Grudova – «Gueorgui Gospodínov és un dels escriptors més interessants i innovadors d'aquest segle.»

The Wall Street Journal – «Gospodínov és un artista de la nostàlgia.»

Inés Martín Rodrigo, *El Periódico* – «Els seus llibres són tan inclassificables i difícils d'etiquetar que, per descriure'ls, només es pot dir que Gospodínov va néixer per escriure.»

Sobre *El refugi del temps*:

The Times – «La meditació fantasiosa i digressiva que fa Gospodínov de la crisi de la mitjana edat, de la memòria que s'esfondra i de la recreació històrica adquireix un significat polític molt més penetrant. Íntim i personal.»

Libération – «Una obra mestra de l'autocrítica i de l'amor violent, *El refugi del temps* passa comptes amb

l'Europa de l'Est, i amb Bulgària en particular, i amb el penediment que alguns senten per aquelles “revolucions” que ells mateixos no van ni encapçalar.»

The New York Times Book Review – «Un llibre intelligent i commovedor.»

La Vanguardia – «Una novel·la fabulosa amb què l'escriptor búlgar ha guanyat el Premi Booker Internacional captant el moment expansiu del populisme i de mirada al passat que recorre Europa.»

Diari de Barcelona – «A través d'un relat ple d'ironia i de sàtira, l'autor ofereix una mirada política sobre el passat, la història i la nostàlgia com a refugi dels possibles desastres que poden venir en un futur.»

Marc Cerrudo, *Nívol* – «La de Gospodínov és una història sobre com els individus percebem el temps, sobre com l'arma blanca de la ficció ens permet crear una arma de destrucció massiva com la memòria, i a la vegada és també un toc d'atenció a una Europa que si continua molt temps oblidant qui és —el present— i qui vol ser —el futur— acabarà tornant a caure en els errors calamitosos del passat. Brillant.»

Joan Benesiú – «Una prova que la novel·la encara pot resultar un gènere viu i sorprenent que fa que un vent fresc et bufi a la cara.»

Gueorgui Gospodínov

El jardiner i la mort

Traducció del búlgar de Marc Casals

ANTÍPODA, 93

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *Gradinaryat i smurtta*

© Gueorgui Gospodínov, 2024

Tots els drets reservats

Primera edició: maig del 2025

© de la traducció: Marc Casals, 2025

© del disseny de la coberta: Tono Cristòfol

© de la il·lustració de coberta: Rebecca Campbell. *All rights reserved* 2025

/ Bridgeman Images

© de la fotografia de l'autor: Phelia Baruh, 2024

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2025

Publicat per Edicions del Periscopi SLU

info@periscopi.cat | Web: www.periscopi.cat

Facebook: www.facebook.com/Periscopi | X: x.com/Ed_Periscopi

Instagram: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola

Correcció: Miquel Saumell Santauegènia, Òscar Lozano

i Núria Saurina Eudaldo

Disseny de la col·lecció i maquetació: Tono Cristòfol

Dipòsit legal: B 7835-2025

ISBN: 979-13-87726-07-2

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper òfset cru de noranta grams
i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro.

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Qualsevol història, encara que ens hagi succeït a nosaltres personalment, un cop ha passat a través del llenguatge, revestint-se de paraules, ja no ens pertany, correspon tant a l'ordre de la realitat com al de la ficció.

EPIGRAFIA

La mort és una cirera que madura sense tu.

GAUSTÍ, *Botànica i immortalitat*

El paradís deu consistir en un dolor que para.

LARS GUSTAFSSON, *Mort d'un apicultor*

Treballa la terra / sota la qual ara jeu...

Epitafis anònims per a qualsevol ocasió

Tot àngel és terrible.

RAINER MARIA RILKE, *Elegies de Duino*

Sense por.

El meu pare

1

El meu pare era jardiner. Ara és un jardí.

No sé per on començar. Doncs que això sigui el principi. En realitat es tracta del final, és clar, però..., on comença, el final?

«Em sembla que m'he pixat a sobre», va dir el pare des del llindar. Estava dret al pas de la porta d'entrada, malaltissament esprimatxat i una mica encongit, amb aquell encongiment propi de les persones altes. El van portar de nit, quan el mes de novembre era a les acaballes. Havia fet tres-cents quilòmetres ajagut al seient de darrere del cotxe per esmoreir una mica el dolor. Jo havia aconseguit hora al metge per a l'endemà perquè li fessin proves.

«M'he pixat a sobre», va repetir, amb l'aire culpable d'un nen petit, i es va disculpar amb aquella autoironia que el caracteritzava: «Ja veus que quan ens fem vells ens tornem ridículs».

«Està bé», li vaig dir jo, vam tancar la porta que donava a la sala d'estar i ens vam posar a canviar-li la roba al passadís.

En un moment donat, la meva filla em va dir ben fluix, a cau d'orella: «Tinc por». Ara entenc que ella va ser la primera d'adonar-se'n. Jo llavors encara no ho sabia. No ho volia saber.

Ho diré d'entrada, al final d'aquest llibre el protagonista es mor. De fet, ni tan sols es mor al final, sinó cap a la meitat; tot i que més enllà continua viu en les històries d'abans o després que se n'anés. Perquè, tal com deia en Gaustí, al passat el temps no corre en una sola direcció.

De petit, a la biblioteca, jo només agafava llibres escrits en primera persona, perquè sabia que el protagonista no es moriria. Doncs bé, aquest llibre està escrit en primera persona tot i que el protagonista es mor. Els narradors són els únics que sobreviuen, però ells també es moren algun dia.

Al capdavall només sobreviuen les històries. I el jardí que el meu pare va plantar abans de marxar.

Segur que és per això que expliquem històries. Per obrir un passadís paral·lel en què el món i tot el que conté són a lloc, per desviar la narració cap a una altra era quan arriba el perill i irromp la mort. Igual que el jardiner desvia l'aigua cap a la següent era del jardí.

M'agradaria que en aquestes pàgines hi hagués llum, una llum suau de tarda. Això no és un llibre sobre la mort, sinó sobre la tristesa per la vida que se'n va. Hi ha una diferència. Tristesa per les bresques plenes de mel, però també per les seves celles buides, potser la tristesa més intensa. Tristesa per les bresques en què em fan pensar les espelmes de cera mentre ens cremen a les mans.

«Sense por», com deia ell.